

nom úseku. V roku 2005 sme v spolupráci s miestnymi školami osádzali balvanov na zregulovanom úseku pod Muránskou Dlhou Lúkou a v roku 2010 sme v rámci projektu Ochrana a zlepšenie akvatickej biodiverzity v riečnom systéme rieky Muráň za pomoci mechanizácie osadili niekoľko liníí balvanov na úseku pri vodnej nádrži Miková. Odstraňovanie migračných bariér, ako aj osadzovanie balvanov v zregulovaných úsekoch výrazne napomôže obnove pulzujúceho života v rieke a jej blízkom okolí, nakoľko ich realizáciou dôjde k naštartovaniu prirodzených procesov, ktoré mnohým druhom umožnia znovuosídlenie svojho pôvodného areálu, ako aj prirodzené šírenie sa v toku bez potreby ďalších ľudských vkladov.

Vzdelávanie

Úlohu vzdelávania a prácu s verejnosťou netreba pri ochrane riek podceňovať, a tak sme v roku 2006 v spolupráci so Správou NP Muránska planina pripravili príručku

pre základné školy, osemročné gymnáziá a mimoškolskú environmentálnu výchovu *Muránka – Spoznaj svoju rieku*. Príručka je určená učiteľom, vychovávateľom a všetkým, ktorí sa či už vo svojom pracovnom alebo voľnom čase venujú výchove detí a vedú ich k poznávaniu a úcte k prírode. Táto publikácia im ponúka nielen všeobecné informácie o ochrane riek, ale ich aj vhodne demonštruje na príklade v regióne známej rieky Muráň. Obsahuje množstvo pracovných listov a námetov na viaceré aktivity, ktorými učiteľia môžu spestriť výučbu environmentálnej výchovy, biológie a ďalších predmetov vrátane mimoškolských aktivít. Vydanie tohto vzdelávacieho materiálu bolo súčasťou podstatne obširnejšieho projektu *Spoločne za čistú rieku Muránka*, v rámci ktorého sme školákov aktívne zapájali do viacerých aktivít súvisiacich s riekou, napr. čistenie rieky, mapovanie bariérového efektu na mihule na Zdychavke a pod.

Našu pozornosť sme v roku 2010 zamerali aj na pod-

poru kvalifikácie a zlepšenia know-how rôznych subjektov, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu v hospodárení s vodami (napr. miestne samosprávy, rybári, vodohospodári a pod.). V spolupráci s nemeckou organizáciou blue! advancing european projects sme v rámci projektov *Ochrana a zlepšenie akvatickej biodiverzity v riečnom systéme rieky Muráň a Propagácia revitalizácie riek na príklade odstránenia najväčšej migračnej bariéry na rieke Muráň* pripravili sériu informačných podujatí zameraných na Rámcovú smernicu o vodách, šetrné obhospodarovanie pôdy, riečnu ekológiu, revitalizačné opatrenia na riekach a druhovú ochranu. Na seminári zameranom na metódy výskumu mali nemeckí a slovenskí odborníci príležitosť vymieňať si skúsenosti v tejto oblasti. Na záver veľmi pekne ďakujeme donorm, ktorí podporili aktivity opísané v tomto článku.

Lucia Bobáková

Muránska planina neinvestičný fond

Aktivity Ipeľskej únie v ramsarskej lokalite Poiplie

Ochránárske a kultúrne združenie Poiplia – Ipeľská únia bolo založené v roku 1992 s cieľom ochrany a revitalizácie prírodného a kultúrneho dedičstva povodia Ipeľ. Svoju činnosť vyvíja na celom území povodia Ipeľ (5 150 km²) v spolupráci s maďarskými a inými partnermi, vrátane miestnych samospráv, mimovládnych organizácií, malých a stredných podnikov, škôl a miestneho obyvateľstva. Výrazná časť aktivít združenia sa zameriava na ramsarské lokality Poiplie (cca 411 ha) a Ipoly-mente (cca 2 227 ha) v Maďarsku, ktoré boli spoločne prihlásené ako medzinárodná cezhraničná lokalita v roku 2007.

Od začiatku svojej existencie sa Ipeľská únia zúčastňovala na výskumných projektoch zameraných na inventarizáciu flóry a fauny územia. Prvý komplexný výskum sa zrealizoval v roku 1994 na 15 vybraných lokalitách záplavového územia Ipeľ medzi obcami Veľká nad Ipeľom a Chlába, vrátane území, ktoré sa neskoršie stali súčasťou ramsarskej lokality Poiplie – Ipoly-mente. V roku 2001 sa tieto údaje aktualizovali a doplnili výskumom biotických, abiotických a sociálno-ekonomických prvkov 40 km širokého pásma cezhraničného regiónu Poiplia. Súčasťou projektu bolo aj vytvorenie ekologickej siete, ako aj návrh optimálneho priestorového zorganizovania aktivít v území s cieľom ochrany biotopov, biologickej a krajinej diverzity. Obe projekty boli zrealizované s pomocou holandských finančných zdrojov a v rámci programu PIN-MATRA.

Hoci Poiplie bolo v roku 2008 vyhlásené za územie sústavy Natura 2000 a za chránené vtáčie územie, okrem prírodných rezervácií Ryžovisko, Ipeľské Hony a Súdenica nie je územie chránené na národnej úrovni. Na základe výsledkov týchto výskumov a iných aktivít Ipeľská únia iniciovala vyhlásenie ďalších maloplošných chránených území: Veľkej pieskovej duny, Surdockých lúk, Tešmackej mokrade a Martonky. Návrhy na vyhlásenie sme podali kompetentným štátnym úradom v roku 2003.

Medzi významné aktivity patrí prvý Slovensko-maďarský deň biodiverzity, ktorý sa konal 20. – 22. júna 2008 s účasťou vyše 50 odborníkov z 12 inštitúcií z oboch strán rieky, ktorí v priebehu dvakrát 12 hodín zbierali údaje o flóre a faune 4 km² veľkého územia medzi Ipeľským Predmostím (SR) a Drégelypalánkom (MR). Počas podujatia sa našlo 1 726 druhov rastlín a živočíchov, z toho viac

ako 100 chránených. Počet druhov európskeho významu (v rámci NATURA 2000) dosiahol niekoľko desiatok. Spoluorganizátormi podujatia boli BirdLife Maďarsko a Turistické združenie Sugárkankalin a podporil ho Medzinárodný Vyšehradský fond, MKB Euroleasing, Národný park Dunaj-Ipeľ, obec Ipeľské Predmostie a rôzni súkromní donori.

Okrem výskumných projektov je Ipeľská únia aktívna aj v oblasti ekoturizmu. Európske trhy sa čoraz viac sústreďujú na špecializované druhy cestovného ruchu a práve rozmanitosť a bohatosť fauny ramsarskej lokality Poiplie poskytuje unikátnu možnosť na prilákanie návštevníkov, hlavne tých, ktorí sa zaujímajú o pozorovanie živočíchov. Čoraz väčší počet predovšetkým britských, nemeckých, holandských, českých a maďarských turistov a odborníkov, prichádzajúcich do regiónu Poiplia prostredníctvom Ipeľskej únie, inicioval vybudovanie a rozvoj ekoturistických zariadení, najmä zariadení na pozorovanie živočíchov.

Prvé rozvojové aktivity sa uskutočnili v roku 2003 vybudovaním turisticko-náučného chodníka touto ramsarskou lokalitou (11 trojazyčných – slovensko-maďarsko-anglických – informačných tabulí, na ktorých je predstavená flóra a fauna jednotlivých území, stupeň ich ochrany, vrátane návštevného poriadku). Veľké informačné tabule

Ryžovisko (foto: József Wollent, Ipeľská únia)

sú umiestnené v centrálnych častiach mesta Šahy a obci Tešmak a Ipeľské Predmostie a na vrchu vyhládokovej veže nad ramsarskou lokalitou. V tom istom roku, s pomocou írskych študentov a dobrovoľníkov, za účelom zabezpečenia lepšej dostupnosti lokality najmä v období záplav v marci a v júni, sa vybuvovali 2 drevené mostíky po hrádzi,

Deň biodiverzity – na snímke Zuzana Krumpálová a Jana Christophorová (foto: Tibor Kovács, MME-BirdLife Hungary)

ktorá sa tiahne okolo prírodnej rezervácie Ryžovisko.

V roku 2004 boli postavené dva drevené altánky na pozorovanie vtákov. Prácu vykonali britskí a miestni dobrovoľníci Ipeľskej únie, použijúc miestny materiál a tradičné metódy, ako napr. pletenie vlbových prútov a výroba trstinovej strechy. Jeden altánok stojí priamo na hrádzi okolo Ryžoviska, kým druhý bol umiestnený na malej čistinke v susednom lese a poskytuje dobrý pohľad na Ryžovisko z výšky.

V období jún – júl 2006 britskí a bulharskí študenti a miestni dobrovoľníci vybuvovali drevenú vyhládokovú vežu na vrchu v lese popri Ryžovisku. Šesť metrov vysoká veža ponúka nádherný výhľad na Ryžovisko a Súdenicu – na 2 lokality, ktoré sú najbohatšie na vodné vtáčstvo, ale aj na ostatné časti ramsarskej lokality. Pri veži sa nachádza piknikové miesto a 2 informačné tabule. Budú tu značené chodníky, ktoré prechádzajú popri štyroch prameňoch s čistou vodou s piknikovými miestami, ktoré boli vyčistené a zrekonštruované v rokoch 2005 – 2006 skupinou miestnych mladých dobrovoľníkov zo Šiah v úzkej spolupráci s Ipeľskou úniou.

Tieto zariadenia sa čoraz viac využívajú aj v rámci vzdelávacích programov Ipeľskej únie, keďže sa na tejto ramsarskej lokalite pravidelne organizujú túry pre miestne a zahraničné skupiny študentov a odborníkov. Vzdelávacia úloha územia sa bude ďalej zvyšovať po sprevádzkovaní vzdelávacieho a informačného strediska Ipeľskej únie, ktoré sa nachádza priamo na hranici ramsarskej lokality a v súčasnosti sa rekonštruuje, ale v lete 2011 začína fungovať a prijímať návštevníkov.

Ida Wollent, Ipeľská únia